

Yhteiskuntaopin tukimateriaalia

Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019

yhteiskuntaopin taitojen, laaja-alaisten tavoitteiden ja moduuleiden sisältöjen tarkastelua

LUKUOHJE

Kuinka luet tukimateriaalia ja kuinka voit käyttää sitä paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa sekä osana opetustasi?

Oheinen materiaali sisältää ajatuksia, esimerkkejä ja ehdotuksia lukion opetussuunnitelman perusteiden yhteiskuntaopin ainekohtaisen osuuden tulkintaan. Tätä materiaalia voi hyödyntää paikallisessa opetussuunnitelmatyössä.

Tukimateriaalin ensimmäinen osa avaa yhteiskuntaopin oppiaineen yleisiä tavoitteita ja LOPS-tekstissä käytettyjä käsitteitä. Alla avatut yhteiskuntaopin taidot ovat samalla oppiaineen keskeisiä päämääriä, joita kuvataan opetussuunnitelman sivuilla 290–292.

Tukimateriaalin toinen osa täsmentää opetussuunnitelman perusteissa kuvattua laaja-alaista osaamista yhteiskuntaopin oppiaineessa. Tukimateriaalissa LOPS-tekstiä täydentävät huomiot on merkitty laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden mukaan. Oppiaineena yhteiskuntaoppi on avainasemassa, jotta laaja-alaisen osaamisen tavoitteet voivat toteutua lukiokoulutuksessa.

Tukimateriaalin kolmannessa osassa taitotavoitteita, mahdollisia työtapoja ja ehdotuksia arviointiin avataan moduuleittain. Tukimateriaalissa annetut esimerkit ovat ehdotuksia eivätkä sido paikallista opetussuunnitelmatyötä.

YHTEISKUNTAOPIN TAIDOT

YHTEISKUNTAOPIN TAITO Mitä taito korostaa ja miten sitä voidaan arvioida?

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen, tulkitseminen ja arvioiminen

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen, tulkitseminen ja arvioiminen liittyvät erityisesti siihen, että opiskelija ymmärtää oppiaineen perustuvan eri yhteiskuntatieteisiin ja tiedostaa yhteiskunnallisen tiedon olevan tulkinnallista.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja tulkitseminen edellyttävät, että opiskelija osaa koota tietoa useasta lähteestä sekä laatia ja esittää siitä ymmärrettävän yhteenvedon. Tiedon arvioiminen edellyttää kykyä yhdistää, vertailla ja tulkita useiden aineistojen tietoja.

Informaation kriittinen arviointi puolestaan edellyttää yhteiskunnallisen tutkimustiedon erottamista yhteiskunnallisessa keskustelussa esitetyistä mielipiteistä. Opetuksessa voi harjoitella esitettyjen näkemysten arvioimista yhteiskuntatieteiden periaatteita vasten. Tieteenalan periaatteisiin tukeutuminen mahdollistaa sen perustelemisen, miksi toinen näkemys voi olla perustellumpi kuin toinen. Tiedon ja yhteiskunnallisten näkemysten arviointiin liittyy kyky analysoida yhteiskunnallisia haasteita ja arvioida niiden ratkaisuja.

Yhteiskunnallinen keskustelu ja argumentointi

Yhteiskunnallinen keskustelu ja argumentointi edellyttävät kykyä ilmaista itseään ymmärrettävästi ja johdonmukaisesti. Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumiseen liittyy erilaisten näkökulmien ja mielipiteiden kunnioittaminen sekä kyky keskustella erilaisia näkemyksiä kunnioittaen.

Erilaisten esimerkkitapausten avulla voi harjaannuttaa opiskelijoiden osaamista muodostaa johdonmukaisesti perusteltu mielipide ja tarvittaessa muuttaa sitä. Samoin kuin tiedon arviointikykyä, myös argumentointia voi arvioida yhteiskuntatieteiden tuottamaa tietoa ja periaatteita vasten.

Yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen

Yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen on edellytys aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena toimimiselle. Esimerkiksi erilaisten medioiden tai yhteiskunnallisten toimijoiden esittämien näkemysten uskottavuuden arviointi sekä kyky tunnistaa ja käyttää erilaisia vaikuttamiskeinoja kuuluvat jokaisen kansalaisen perusvalmiuksiin. Yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen kytkeytyy myös yhteiskuntaopin tietojen ja taitojen yhdistämiseen muiden oppiaineiden tietoihin ja taitoihin sekä käytännön asioiden hoitamiseen.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

YLEISESTI

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

HYVINVOINTIOSAAMINEN

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan hyvinvointiosaamista vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä.

Yhteiskuntaoppi tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden suomalaisessa yhteiskunnassa.

Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:

- YH1: suomalaisen yhteiskunnan moninaisuus
- YH3: eurooppalainen identiteetti / globaali kansalaisuus

Yhteiskuntaoppi ohjaa pohtimaan yksilön ja yhteiskunnan vastuuta sekä roolia hyvän elämän kannalta sekä tarkastelemaan yhteiskunnan järjestämisen ja yksilön hyvinvoinnin välistä yhteyttä.

Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:

- YH1: hyvinvointiyhteiskunnan toiminta, yhteisvastuu, erilaisia hyvinvointivaltiomalleja
- YH4: yhteiskunnan pelisäännöt, kansalaisen perusoikeudet

Yhteiskunnan ja talouden toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia.

Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:

- YH1: poliittinen päätöksenteko, julkiset palvelut, taloudellinen kestävä kehitys, sosiaalipolitiikka
- YH2: verotus, säästäminen, oman talouden ymmärtäminen

VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN

Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden saavuttamista.

Opetuksessa painotetaan monipuolisia tiedontuottamis- ja julkaisemistapoja sekä harjoitellaan asiaperusteista argumentointia.

Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:

- läpileikkaava kaikissa moduuleissa
- esseevastausten harjoittelu ensimmäisistä moduuleista lähtien
- sananvapauden merkityksen korostuminen erilaisia historiallisia ja nykypäivän yhteiskuntia vertailemalla
- sosiaalisia taitoja ja yhteistyökykyä harjoittavien työmuotojen käyttö opiskelussa

MONITIETEINEN JA LUOVA OSAAMINEN

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteiden mukaisesti.

Yhteiskuntaopin opetuksen lähtökohtana on tutkitun tiedon arvostaminen ja ymmärtäminen, minkä pohjalta pystyy muodostamaan perusteltuja tulkintoja ja päätelmiä. Yhteiskunnallinen tai historiallinen tieto ei ole mielipidekysymys, vaan sekä yhteiskuntaopin että historian oppiaineessa tulkinnan tulee perustua käytettävissä olevaan evidenssiin ja tieteenalojen tapoihin rakentaa tietoa. Kielitietoisuus tarkoittaa, että jokainen opettaja on oman oppiaineensa kielen ja käsitteiden opettaja (läpileikkaava kaikissa moduuleissa).

Vastuullinen kansalainen kykenee osallistumaan ja tulkitsemaan yhteiskunnallista keskustelua (läpileikkaava kaikissa moduuleissa). Opintoissa harjoitellaan eri tieteenaloille tyypillisiä tekstitaitoja.

Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:

- erityisesti taloustieteellinen (YH2) ja oikeustieteellinen (YH4) kieli ja käsitteistö
- YH2: tilastot
- YH3: informaatiovaikuttaminen

YHTEISKUNNALLINEN OSAAMINEN

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaopin opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntaan (muutos ja jatkuvuus).

Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:

- läpileikkaava teema oppiaineessa
- yhteiskuntaopissa esimerkiksi YH3 ja eurooppalaisen yhdentymisen historia ja globaali kehitys

EETTISYYS JA YMPÄRISTÖOSAAMINEN

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttamisesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista.

Yhteiskuntaoppi vahvistaa ymmärrystä siitä, kuinka poliittiset päätökset ja yhteiskunnalliset rakenteet voivat estää tai mahdollistaa kestävänsä elämäntavan. Oppiaineena yhteiskuntaoppi painottaa kestävänsä kehityksen yhteiskunnallisia ulottuvuuksia ja poliittisten päätösten yhteyttä kestävänsä yhteiskunnan rakentamiseen.

Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:

- YH1: yhteiskunnan kokonaisuuden ymmärtäminen
- YH3: globaali talous ja kansainvälinen yhteistyö, erilaisten yhteiskuntien ymmärtäminen
- YH2: talouskasvun mahdollisuudet ja rajat, talouden ympäristövaikutukset, kiertotalous

GLOBAALI- JA KULTTUURIOSAAMINEN

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Yhteiskuntaoppi tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian, politiikan, turvallisuuden ja talouden näkökulmista.

Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:

- YH1: globalisaation vaikutukset yhteiskunnalle
- YH2: taloudellinen globalisaatio
- YH3: globalisaation synty, hyödyt ja haitat, vaikutukset turvallisuuteen yksilöllisellä, yhteiskunnallisella ja globaalilla tasolla
- YH4: Suomen perustuslaki suojaa perusoikeuksia, oikeusvaltiota ja demokratiaa

MODUULIT

MODUULI YHTEISKUNTAOPIN TAITOTAVOITTEET

ESIMERKKEJÄ TYÖTAVOISTA

ARVIOINNIN KEINOJA

MODUULI	YHTEISKUNTAOPIN TAITOTAVOITTEET	ESIMERKKEJÄ TYÖTAVOISTA	ARVIOINNIN KEINOJA
Moduuli 1	<p>Medialukutaito</p> <p>Toimiminen vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena perusoikeuksiin tukeutuen ja niiden rajoissa</p> <p>Vaikuttamiskeinojen tunnistaminen ja analysointi</p> <p>Yhteiskunnallinen argumentointi</p>	<p>Opiskelija voi esimerkiksi liittää yhteiskunnallisen tilastoaineiston kuvaaman yksittäisen ilmiön osaksi laajempaa yhteiskunnallista kokonaisuutta.</p> <p>Tiedon etsiminen ajankohtaisesta asiasta itsenäisesti ja ryhmässä, löydetyn tiedon soveltaminen ja kriittinen arviointi</p> <p>Asiatekstin tai muun tuotoksen laatiminen hankitun tiedon avulla</p> <p>Erilaisten medioiden ja niiden käyttämien vaikuttamiskeinojen analysoiminen</p> <p>Yhteiskunnallisten vaikuttamiskeinojen harjoittelu esim. simulaatioiden avulla</p> <p>Uutisseuranta</p>	<p>Opiskelijan kyky ymmärtää yhteiskunnallisen ilmiön syitä ja seurauksia sekä esittää ja arvioida ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin</p> <p>Opiskelijan kyky tulkita ja analysoida erilaisia yhteiskunnallisia aineistoja, esimerkiksi tilastoja tai poliittisia näkemyksiä</p> <p>Vaikka osaamisen arviointi ei kohdistu opiskelijan henkilökohtaiseen näkemykseen tai mielipiteeseen, on perusteltua arvioida opiskelijan kykyä tarkastella henkilökohtaista ja siitä poikkeavia mielipiteitä analyttisesti lainsäädännön ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.</p>
Moduuli 2	<p>Taloutta koskevan tiedon soveltaminen oman talouden hallintaan ja yhteiskunnallisen keskustelun seuraamiseen</p> <p>Talouden monilukutaito, argumentointi talouden käsitteillä ja taloudesta esitettyjen näkemysten kriittinen arviointi</p> <p>Kestävä ja vastuullinen taloudellinen toiminta eri talouden tasoilla sekä yrittäjyyden ja työelämän tuntemus</p>	<p>Pelillistäminen ja digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntäminen, esimerkiksi sosiaalinen media</p> <p>Erilaisten taloudellisten ja talouspoliittisten aineistojen analysointi</p> <p>Asiatekstin, opiskelijoiden esitysten ja tilastojen tuottaminen</p> <p>Uutisten ja oman talouden seuranta</p> <p>Erilaiset oppimisympäristöt, esimerkiksi vierailut, yrityssimulaatiot tai koulun oma yritystoiminta, kummi- tms. yritykset, kesätyö- ja vastaavien kokemusten hyödyntäminen</p>	<p>Arviointi voi kohdistua opiskelijan kykyyn ymmärtää taloudellisten ilmiöiden syitä ja seurauksia sekä esittää ja arvioida ratkaisuja taloudellisiin haasteisiin ja ilmiöihin.</p> <p>Moduulin aikana voi esimerkiksi harjoitella ja arvioida opiskelijan kykyä tulkita ja analysoida erilaisia taloudellisia aineistoja, kuten tilastoja.</p>

Moduuli 3	Erilaisten yhteiskuntien vertailu Kyky eritellä ja arvioida globalisaatioon ja turvallisuuteen liittyviä muutoksia, uhkia ja ratkaisumahdollisuuksia Toimiminen EU-kansalaisena ja kansainvälisissä ympäristöissä erilaisuutta ymmärtäen	Erilaisten kansainvälisen politiikan tapahtumien analysoiminen eri taustoista tulevien ihmisten lähtökohdista Simulaatioharjoitukset kansainvälisten kriisien ratkaisemisesta Uutisseuranta ja keskustelu Opintomatkat mahdollisuuksien mukaan	Arvioinnissa voi painottua esimerkiksi opiskelijan kyky ymmärtää paikallinen yhteiskunnallinen ilmiö osana globaalia kokonaisuutta. Kyky etsiä, arvioida ja soveltaa turvallisuutta eri tasoilla koskevaa tietoa
------------------	--	---	---

Moduuli 4	Oikeudellinen ajattelukyky ja medialukutaito Argumentointi oikeudellisia käsitteitä käyttäen Hankitun oikeudellisen tiedon soveltaminen omassa elämässä	Erilaisten oikeustapausten analysoiminen ja käsitteellistäminen Oikeudellisten tiedonlähteiden, myös tilastotiedon käyttö Sopimusten tekemisen ja tuomioistuintoiminnan simuloiminen Opintoretket, esimerkiksi asianajotoimistot, käräjäoikeus	Moduulin aikana voi esimerkiksi arvioida opiskelijan kykyä hankkia oikeudellista tietoa esimerkiksi Finlex-palvelusta. Jatkuva arviointi voi myös painottaa opiskelijan sitoutuneisuutta lakitiedon opiskeluun (esimerkiksi oikeustapausten kirjallisten ratkaisujen määrä).
------------------	---	---	---
